

MEĐUNARODNI SUD ZA KRIVIČNO GONJENJE OSOBA
ODGOVORNIH ZA TEŽKA KRIVJENJA MEĐUNARODNOG PRAVA
POČINJENA NA TERITORIJI BIVŠE JUGOSLAVIJE OD 1991.

IZJAVA SVJEDOKA

PODACI O SVJEDOKU:

Prezime: ŠARIĆ

Ime: Denis Ime oca: Eso

Nadimak/pseudonim: Pol: mu{ki

Datum rođenja: 02.03.1972. Mjesto rođenja: Stolac

Nacionalnost: Bošnjak Vjeroispovijest: muslimanska

Jezik/jezici koje govori: bosanski

Jezik/jezici koje piše (ako se razlikuje od navedenih):

Jezici korišteni u toku razgovora: bosanski i francuski

Trenutno zanimanje: laborant u bolnici Južni logor (Mostar)

Prethodno: bolničar-pripravnik

Datum(i) razgovora: 26. i 27.05. i 21.08.2000.

Razgovor(e) vodili: Catherine DRIGUET

Prevodilac: Mirza LIPOVAČA

Imena svih osoba prisutnih tokom razgovora:

Potpis/paraf /potpisano/parafirano/

IZJAVA SVJEDOKA

Ovdje sam dobrovoljno, da dam izjavu predstavniku Tužilaštva Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju. To činim dobrovoljno. Niko mi nije prijetio niti me prisilio da to uradim, niti mi nešto obećao.

Jasno mi je da se moje ime, ukoliko osobe protiv kojih ja mogu da svjedočim budu optužene za ratne zločine, može saopštiti odvjetnicima odbrane kao i javnosti.

Želio bih da kažem da pristajem da svjedočim u Hagu u Nizozemskoj ukoliko se to od mene bude zatražilo. Jasno mi je da će se Sud, ako budem svjedočio u Hagu, pobrinuti za moju sigurnost.

Jasno ću da istaknem u ovoj izjavi stvari koje sam vidio a koje sam doznao od drugih.

Već sam dao izjavu bosanskim vlastima o onome šta se dogodilo meni i šta sam vidio. Izjava nosi datum 22. decembra 1995. Glasno ste mi pročitali kopiju te izjave i potvrđujem da je riječ o izjavi koju sam ja tad dao. Dali ste mi do znanja da će taj dokument biti priložen izjavi koju sad dajem.

Godine 1990., bio sam bolničar-pripravnik, a onda sam 17. marta 1991. otišao na odsluženje vojnog roka u Novi Sad u Srbiju. Ostao sam u uniformi do 15. maja 1992., odnosno 14 mjeseci iako je normalno odsluženje trajalo godinu dana. Služio sam vojni rok u vojno-medicinskom centru gdje sam predavao regrutima o zdravlju. Bio sam desetnik.

Dana 15. maja 1992., vratio sam se u Stolac. U to je vrijeme moj grad bio pod srpskom okupacijom, pa sam morao do kuće zaobilazno, kroz Bileću i Berkoviće. Moj je otac tražio od okupacijskih vlasti propusnicu da može po mene da se vratim u grad. I tako sam se vratio u Stolac svojim roditeljima, pošto sam jedinac. Kad sam stigao, grad je ostao bez velikog dijela stanovnika, nekih 90 odsto. Postojao je policijski sat a fronta je bila 30-ak kilometara od grada.

Cijela je regija bila okupirana, a mediji nisu više mogli da emituju program, osim srpskih medija. Prije toga, u našoj se regiji nije moglo pratiti te medije. Mogli smo da gledamo samo srpske i crnogorske vijesti. Unatoč toj situaciji, odnosi između Srba i ostatka stanovništva, uglavnom Muslimana, nisu bili tako loši.

Tobože su stolački Srbi čak spriječili da grad poharaju paravojske stacionisane u regiji za koje se govorilo da su ARKANOVE ili ŠEŠELJEVE jedinice koje su bile na zlu glasu zbog svojih postupaka u Hrvatskoj.

Čak je i navodno izbila svađa u Berkovićima između Srba iz Stoca i pripadnika paravojski. Na Dubravačkom platou, ti su paravojnici počeli da hapse stanovništvo i odvođe ih u logor Bileća. Među njima je bilo 75% Muslimana i 25% Hrvata. Dvojica ili trojica su ubijeni, uključujući i 20-godišnji ALIHODŽIĆ koji je pružio otpor tokom hapšenja.

Srbi su rekvirirali sva javna i osobna prijevozna sredstva unatoč protestima muslimanskog stanovništva. Neki su Srbi iz Stoca mobilizovani, a neki su se sakrili da ne bi morali u srpsku vojsku.

Jedne noći početkom juna 1992., čuli smo detonacije i poslije doznali da su Srbi izgubili strateški položaj Stolovi, koje im je preotelo HVO.

Napetost u gradu je jačala zbog nestašice hrane i drugih stvari. Kad sam se vratio u Stolac, vidio sam kako srpski vojnici krađu namirnice od Muslimanki. Ti su vojnici sprečavali da te žene kući odnesu makar komadićak hrane.

Nakon gubitka Stolova, srpska se vojska povukla na tri obližnja brda i 1.100 metara visoku planinu Hrgut, a vojnici su otišli iz grada. Takva je situacija potrajala desetak dana. U gradu su ostali samo Muslimani.

No u tom je periodu bio prohodan južni prilaz gradu. Tim je putem u grad ušla grupa vojnika u uniformama HVO-a. Sutradan su ti vojnici obučeni u civilnu odjeću bacili ručnu bombu na dva srpska vojnika koji su se vratili u grad da obiđu svoje kuće. Ti su Hrvati ispalili i rafal iz automatskog oružja prije nego su pobjegli. Jedan je Srbin ubijen a njegov je drug pobjegao prema srpskim linijama. Kad su Srbi doznali za to, počeli su gađati grad i tako ranili desetak civila.

Poslije dva dana, snage sastavljene od pripadnika HVO-a, HOS-a i TO-a, uz podršku artiljerije HV-a, pokrenule su pješadijsku ofenzivu na brda Ošanići, Komanje Brdo i Njivice koja su bila u srpskim rukama.

Nakon dva sata borbi, Srbi su se povukli na planinu Hrgut i predali ta tri brda. S tog položaja nisu više mogli da se služe snajperistima, ali su nastavili da neko vrijeme neprekidno granatiraju grad. Glavni izvor vode u gradu tekao je uz podnožje te planine i Srbi su prekinuli dovod vode. Morali smo da uzimamo vodu iz rijeke Bregave.

Tokom borbi, braća ŠETKA iz TO-a poginuli su u Ošanovićima.

Stolački Hrvati u HVO-u preuzeli su vlast u gradu. Zastave sa šahovnicom vijorile su se na svim javnim zgradama.

Nekoliko je Hrvata, pripadnika HOS-a stiglo istovremeno s HVO-om.

Vidio sam vojnike u uniformama HOS-a koji su zauzeli fabriku duvana i pretvorili je u svoju komandu. Ostali su u toj zgradi između mjesec i dva dana, dovoljno da opljačkaju šta se dalo, a tad su premjestili komandu u osnovnu školu u centru grada.

Nekoliko dana nakon dolaska HOS-ovih vojnika, dvojica su poginula od granata. Spomen-ploča s njihovim imenima postavljena je na autobuskoj stanici.

Sjećam se dva vojnika HOS-a koji nisu bili iz te regije. Zvali su se ŠVABO i CRNI.

Još jedan, zvani RAGUŽ, ubio je dvije starice koje su ostale same u dijelu grada po imenu Podgrad. Nisam to vidio, ali su svi u gradu pričali o tome i govorili da je to uradio RAGUŽ. Ja sam ga poznao samo iz videnja. Poslije, dok sam bio u logoru, RAGUŽ je poginuo kad je autom naletio na minu. Obzirom da se on bavio čišćenjem mina, nismo znali da li je pogriješio ili je to bio nesretni slučaj.

S obzirom na to da u gradu nije bilo ni struje, vode ni hrane, 85% Muslimana otišlo je iz Stoca prema Visićima i Metkoviću. Ja sam ostao u Stocu sa svojim roditeljima jer nisam htio da me se zbog odlaska iz grada smatra dezertrom. Ni moj otac nije otišao iz grada jer je bio u civilnoj zaštiti.

Dana 11. jula 1992., stupio sam u HVO. Pripadnici TO-a bez ikakve logistike uradili su isto. Bili smo u brigadi *Knez Domagoj* koja se sastojala od tri bataljona. Ta su tri bataljona bila raspoređena na ona tri prethodno oslobođena brda. Ja sam bio u Ošanićima u 1. bataljonu, 2. četi, komandanta Ivica MUSTAPIĆA. Ja sam bio komandni bolničar. Nosio sam uniformu ali ne i oznake. To nije bilo obavezno pa su čak i neki Hrvati to odbijali da urade. Naša se četa sastojala od 90 ljudi od kojih su 20 bili Hrvati a 70 Muslimani. Bosanci su morali da drže linije a Hrvati su bili na svim komandnim mjestima, što znači da smo ih mi branili i štitili.

Dobivali smo platu Hrvatske vojske, u to vrijeme jako visoku, između 150 i 200 DM u hrvatskim dinarima.

Ja sam dobio vojnu iskaznicu mjesec i pol prije hapšenja. Iskaznica mi je omogućavala da uđem u Hrvatsku dok sam na dopustu.

U to vrijeme, komandant brigade bio je Nedeljko OBRADOVIĆ, ujedno i komandant cijelog sektora. Komandant mog bataljona bio je Veselko RAGUŽ. Kao bolničar, prvo su me poslali u srednju školu u Stocu zajedno s nekim artiljercima iz HVO-a. Sva je oprema dolazila iz Hrvatske.

Moja je uloga bila da po potrebi pružam prvu pomoć. Tad su me prebacili u pješadiju u Ošanjićima.

Bili smo opremljeni kalašnjikovima proizvedenima u Mađarskoj ili Koreji, argentinskim puškama i srpskim puškama «Zastava» proizvedenim u Kragujevcu, zvanih «ciganke». Imali smo opremu za veze i vjerujem da je HVO bio u vezi s HV-oom iz komande u Čapljini.

Naše se sljedovanje sastojalo od hrvatskih proizvoda.

I dok je svim regijama manjkalo opreme, mi smo imali svega potrebnog napretek. Ta je situacija ostala nepromijenjena do 15. augusta 1992., kad su Srbi napali, ali je njihov napad odbijen uz teške gubitke.

Dana 11. novembra 1992., Hrvati su pokrenuli neuspješnu ofenzivu da ponovo zauzmu planinu Hrgut.

Istovremeno, četa od sto ljudi iz Stoca u sklopu ABiH, zvana Bregava, nalazila se u Rotimlji. Uživala je podršku Mostara. I oni su držali frontu sa Srbima.

U Stocu je osnovana civilna zaštita u koju je moj otac bio uključen. Bio je zadužen za osiguranje tvornice košulja INKOS. Unatoč takvim inicijativama zaštite imovine, HVO je uspio da prebaci većinu preostalih proizvodnih sredstava i zaliha iz Stoca u Čapljinu.

Ljudi koji su to organizovali bili su Pero RAGUŽ, sad gradonačelnik Stoca, profesor Miro PALAMETA, sad konzul u Rimu, te Anđelko MARKOVIĆ, liječnik opšte prakse, u to vrijeme direktor zdravstva a poslije, od 1993. i 1996., gradonačelnik Stoca.

Ništa se zapravo nije radilo u gradu bez njihova ovlaštenja i moj je otac bio prisutan kad je došao Pero RAGUŽ, zajedno s predstavnicima lokalne policije i hrvatske civilne zaštite, konfiskovati veliki stroj koji je odnijet u Ljubuški, da bi se pokrenulo proizvodnju u Ljubuškom pod kontrolom HVO-a.

Bio je to stroj za završne radove na bluzama koji je glačao, slagao i pakirao bluže. Slično tome, sve su zalihe duvana iz Stoca prebačene u Čapljinu. Morali su

nekoliko dana slati konvoje da odvezu tone neobrađenih listova duvana. Muslimani su tovarili te listove.

Pero RAGUŽ je bio komandir policije.

Rukovodioci su svi bili članovi HDZ-a.

U januaru 1993., ponovo smo dobili struju iz Čapljine. Srbi su se primirili i Muslimani su se postepeno vratili kući. Između januara i marta, život je počeo da se vraća u normalu i fronta se stabilizirala. Mislim da su u to vrijeme Srbi i Hrvati sklopili politički dogovor nakon događaja u Mostaru početkom 1993. Zapravo, Stolac je bio na milost i nemilost srpske vojske ali se ništa nije dešavalo, dok su u Prozoru i Mostaru trajale borbe.

Mediji su širili lažne informacije o tome šta rade Muslimani. Na primjer, u januaru 1993., srpska radiostanica Novi Sad objavila je da se na Dubravačkom platou vode borbe između Muslimana i Hrvata. Tad je to bilo sasvim netačno. Srbi su znali sve šta će da se dogodi na našoj strani, a Hrvati su nam rekli da je sa Srbima navodno potpisano primirje. Pucnjava na linijama fronte je prestala.

Čini se da su Srbi znali za planove Hrvata koji su uspjeli da nesmetano pohapse hiljade Muslimana a Srbi su mogli da iskoriste tu situaciju i izvrše ofenzivu i osvoje mnoge položaje.

U aprilu 1993., Hrvati su počeli da ponižavaju uglednije ljude. Na primjer, u Stocu su prisilili neke nastavnike – Hamicu Šatora i Senahida KOLUKČIJU – da čiste korito rijeke. Osim toga su opkolili Bregavsku brigadu u Rotimlji i tako je odsjekli od njezine logističke grupe u Gubavici, koja se sastojala od 50-ak ljudi.

Tad je HVO-u bilo lako da napadne tu izolovanu grupu. Unatoč pruženom otporu uhapšeni su, i samo je nekoliko uspjelo da pobjegne. Odvedeni su u kasarnu Grabovina u Čapljini.

Slično tome, u aprilu 1993., došao je red da se uhapse vidljiviji ljudi iz Stoca, navodno da bi ih se ispitalo o događajima koji su se desili kad su Srbi stigli u grad. Hapšenja te dvije grupe ljudi su nas destabilizovala i pitali smo se šta da se radi. Srbi su još bili u tom regionu a nismo mogli u Hrvatsku. Zapravo smo otad bili zatvorenici u vlastitom gradu.

Dana 1. i 2. jula 1993., pohapšeno je skoro 90% muškaraca Muslimana. Iako pripadnik HVO-a, i ja sam uhapšen u Ošanićima, na fronti.

Dana 5. jula 1993., trebalo je da nam stigne zamjena, ali su 2. jula 1993. stigle snage HVO-a iz Neuma i Čapljine, te snage HV-a iz Metkovića u Hrvatskoj, i rekli su nam da smo opkoljeni i da ne pružamo otpor.

Nisam znao za događaje iz Stoca proteklih dana ni za masovna hapšenja Muslimana iz te opštine.

Pošto su nas razoružali, ukrcali su nas u kamione i krenuli smo za Čapljinu. Uhapšeno je nas 60-ak iz čete. Isto se desilo u druga dva bataljona u kojima su Muslimani činili većinu.

Hrvatski vojnici koji su nas upravo uhapsili, zamijenili su nas na fronti.

Napominjem da moje prezime, ŠARIĆ, može da bude hrvatsko, muslimansko ili srpsko. Jedan od pristiglih vojnika tražio je da vidi moju iskaznicu. Zvao se GOLUŽA i on je pomislio da sam Hrvat. Pošto me smatrao njihovim, rekao mi je da odem. No drugi su hrvatski vojnici s tog područja znali moje porijeklo i prisilili me da se popnem u kamion s ostalim muslimanskim vojnicima.

Odveli su nas u tvornicu metalnih okvira u Stocu gdje sam vidio 200 zatvorenika u uniformama. Tamo smo ostali sigurno pola sata a onda su nas utrpali u natkrivene kamione i odvezli u Čapljinu. Kad smo tamo stigli, umjesto da nas odvedu u kasarne Grabovina ko što je bilo rečeno, odveli su nas u Dretelj.

Dotad nikog nisu fizički maltretisali ili vrijeđali. Kad se kamion zaustavio, morali smo da siđemo, stanemo u redove i potručimo u hangare.

Dretelj su bile kasarne bivše JNA koje su služile kao skladište goriva. Tamo je bilo šest hangara i dva tunela u brdu.

Kad se uđe kroz vrata, s obje strane se nalazila po jedna zgrada. U onoj na desno nalazila se komanda.

Tuda je prolazio put. Malo dalje na lijevoj strani nalazila se bivša vatrogasna stanica pretvorena u stacionar.

Uljevo od puta nalazila su se tri hangara. Prva su dva bila okrenuta okomito na put. U prvom su bili smješteni zatvorenici iz Prozora. Drugi je služio ko skladište. Treći hangar, uporedo s putem, bio je manji od drugih ali unatoč svojoj veličini, u njemu je bilo smješteno više zatvorenika nego u drugima. Bio je tako nizak, da su neki zatvorenici spavali na gredama.

Udesno od puta nalazila su se dva hangara jedan do drugoga koji su takode služili za smještaj zatvorenika.

Ulijevo iza ta tri hangara nalazila se zgrada slična mehaničarskoj radionici koja je služila za izolaciju. Bila je dimenzija 7 x 5 metara i imala betonski pod. U toj je zgradi bila samo jedna prostorija.

Udesno iza ta dva hangara nalazila se napola nenatkrivena zgrada koja je služila kao kuhinja.

Iza hangara, na kraju puta, nalazilo se nekakvo parkiralište sa slavinom. Tamo se jelo.

Zatim je tu bila nizbrdica koja se spuštala do katranom premazanog prostora veličine oko 50 kvadrata gdje su se nalazili ulazi u ona dva tunela, po jedan sa svake strane. Vodili su u brda i prozračivali su se samo kroz vrata. Nije bilo prozora ni ventilacijskih cijevi. U tunelima su se prije držale bačve goriva.

Petsto ljudi potrpano je u svaki od tih tunela, dimenzija 50 x 20 metara. Ljudi su spavali na zemlji kao sardine u grupama po sedam na golom betonu i bez ćebeta.

Ja sam bio u desnom tunelu do 16. jula 1993., znači 14 dana. U dane 13., 14. i 15. jula 1993., ostali smo zaključani bez vode ili hrane; to je bila osveta jer je taj dan HVO pretrpio vojni poraz. Stražari su izrešetali vrata i nekoliko je ljudi ranjeno u noge odbijenim mecima. Dana 16. jula, upitali su da li je neko od zatvorenika bolničar. Već su bili zapisali da ja jesam pa sam se javio. Tad su me prebacili u stacionar s doktorom DURAKOVIĆEM i bolničarem PEHLIĆEM. Ostao sam u toj zgradi do kraja boravka u Dretelju.

Komandant logora bio je Mate ANIČIĆ iz Gruda. Nosio je uniformu vojne policije HVO-a i epolete s četiri zvjezdice kao oznaku čina, a to odgovara komandantu policijskog bataljona. Zapravo, činilo se da je komandovanje logorom nedovoljan zadatak za nekog s tim činom. Ali ne znam koje je druge zadatke možda imao. Nije uvijek bio tamo i nije stanovao u logoru. Bio je tamo kad smo stigli i predstavio nam se kao šef vojne policije, zadužen za logor. Djelovao je jako profesionalno i tako se ponašao.

Zamjenik mu je bio Ivica KRALJEVIĆ iz Stoca. Znao sam ga iz videnja otprije i mislim da je radio s maloljetnim delinkventima. I on je nosio uniformu ali se više ne sjećam koji je čin imao. Bio je jako debeo i svaka je uniforma izgledala premala za njega. Ponašao se potpuno drugačije od ANIŠIĆA.

Na njemu nije bilo ničeg vojničkog. Uživao je u vrijeđanju i ponižavanju zatvorenika.

Gojko GRANIĆ bio je komandant straže sastavljene od 30-ak vojnika. Bio je zadužen za zatvorenički inventar, za formiranje i opskrbu stacionara i organizaciju zdravstvene službe.

U početku je hrana stizala iz Čapljine, juha s graškom, tjesteninom i rižom. Juha je stizala u kantama koje su se kombijima prevozile do logora Dretelj i Gabela. Poslije je GRANIĆ organizovao logorsku kuhinju tako što je našao nekoliko kuvara među zatvorenicima, bivših kuvara iz Neuma, i na taj je način malo poboljšao sljedovanje.

U jednom je hangaru bilo zaliha riže i krumpira od kojih smo pripremali jelo. Ne znam odakle su stigle te zalihe, ali za mog boravka ništa drugo nije stiglo.

Koliko ja znam, GRANIĆ se ponašao korektno i nikad nije zlostavljao zatvorenike. Kad smo stigli u logor, svi smo još imali na sebi maskirne uniforme HVO-a. Morali smo da ih skinemo i umjesto njih da obučemo uniforme bivše JNA koje smo morali da nosimo dva i po mjeseca do posjete Crvenog križa koji nam je donio trenerke.

Nikome nisu dozvoljavali da se opere. Samo su jednom stražari donijeli cisternu i poprskali nas crijevom za polijevanje. Mnogo je zatvorenika imalo kožnih problema zbog nehigijenskih uslova i neki su bili šugavi.

Dana 16. jula, počeo sam da radim u stacionaru. Tamo su se nalazila tri ranjenika. Jedan je bio ranjen u nogu u pucnjavi 13. jula. Zvao se Kemal TOPČIĆ. Drugog ranjenika, Asima DEDIĆA, iz Višića, ranio je stražar iz stražarskog tornja. Treći, Mostarac, je takode bio ranjen u nogu.

Tog istog dana, ljudi iz prozorskog hangara donijeli su čovjeka po imenu PLAVUŠKIĆ koji je potpuno dehidrirao, poplavio je i bio na samrti. Umro je poslije nekoliko minuta. Ljudi koji su ga donijeli u stacionar rekli su nam da je još jedan čovjek iz njihova hangara teško ranjen u rafalnoj pucnjavi.

Zatvorenike koji bi umrli u logoru umotalo bi se u ćebe, A Vide PALAMETA zvani Dugi, i još dva zatvorenika iz Prozora kombijem bi prevezli tijelo do brda Muminovača blizu Čapljine.

Vide PALAMETA bio je nekad konobar u kafiću. Uvijek je bio u logoru, i činilo se da je jedan od šefova policije i da ima utjecaja.

U suradnji s čovjekom po imenu Krešo RAIĆ, organizovali su prikupljanje novca od zatvorenika. Uzeli bi sve što su zatvorenici imali od novca i stvari i izjavili da će to da sklone na sigurno dok ih se ne pusti iz logora. Išli su tako daleko da su čak sastavili spiskove tako prikupljene imovine. Naravno, nikome nikad ništa od toga nije vraćeno. Svi su zatvorenici dali sve što su imali iz straha.

U logoru je bilo između 3.000 i 4.000 zatvorenika, što znači da su sakupili mnogo.

Za Kemala TOPIĆA brinuo se dr. REDŽIĆ, koji je takođe radio u stacionaru, ali nije uspio da zaustavi infekciju i ubrzo je došlo do gangrene. Kad su ga zamolili, Vide PALAMETA odbio je da preveze zatvorenika riječima: «Neka umre, balija!» Kasnije uveče, ANIŠIĆ je došao u stacionar i kad je vidio u kakvom je pacijent stanju, dozvolio je da ga se preveze. Nazvao je kola hitne iz Čapljine i ranjenik je prevežen u Mostar, u bolnicu Bijeli Brijeg.

I ranjenik iz Mostara je tom prilikom evakuisan na ANIŠIĆEVU inicijativu. I treći ranjenik, Asim DEDIĆ, transportiran je s ostalom dvojicom u Split, jer mu je brat bio pripadnik HVO-a. DEDIĆA je ranio čovjek s nadimkom DŽEGER koji je došao u stacionar da mu se ispriča i donese čokolade. Ta su trojica ranjenika preživjeli.

U stacionar su svakodnevno pristizali zatvorenici koji su patili od posljedica zlostavljanja. Većinom su ih izudarali čizmama ili pretukli željeznim šipkama.

Stražari su često ulazili u hangar sa spiskom zatvorenika, i civila i vojnika. Nije bilo razlike. Prozvali bi ih i oni bi morali da izadu. Istukli bi ih bezrazložno ispred hangara a onda bi morali natrag.

Najužasniji krici dopirali su iz zgrade za izolaciju zvane Samica, a nalazila se iza našeg stacionara, 20-ak metara ulijevo na obronku. U njoj su se uglavnom nalazili vojnici ABiH, viđeniji ljudi i drugi zatvorenici koji su se tamo slučajno zatekli. U toj je ćeliji bilo između 40 i 50 ljudi.

Svaki dan, u vrijeme ručka, zatvorenici iz samice izvođeni su napolje bi ih proveli između dva hangara na lijevoj strani. Dok su išli niz put, morali su da prođu kroz špalir vojne policije. Dok su jeli, jednako su ih maltretisali: dok bi jednu grupu tukli do nesvijesti, ostali su morali da pjevaju ustaške pjesme kako bi prigušili udarce i bolne jauke. Poslije su zatvorenici shvatili da moraju odmah da padnu u nesvijest i tako smanje patnje.

Te smo prizore gledali svakog dana kroz prozore stacionara.

Drugi oblik nasilja sastojao se u tome da ti isti zatvorenici čučnu držeći komad žice, a stražari ih tuku po ledima metalnim lancima.

Jednog dana, jedan zatvorenik iz te ćelije, Zukan BALAVAC, došao je u stacionar s tragovima lanca na grudnom košu starima sedam dana.

Neke su zatvorenike stražari tukli iz čistog užitka, ali se neke tuklo po naređenju, na primjer dr. KOVAČEVIĆA.

Jednom nam je ŠAKOTA rekao da KOVAČEVIĆA niko ne bi tukao u logoru da nije stiglo naređenje izvana, ali nam nije objasnio odakle je takvo naređenje stiglo. Taj je zatvorenik bio doktor iz imućne porodice. Vjerovatno je ljubomora bila uzrok njegovu maltretisanju. Nije bilo razloga da se KOVAČEVIĆA zlostavlja. On je bio bivši pripadnik HVO-a. Neke se tuklo «po naređenju». Svako, civil ili vojnik, mogao je da uđe u logor ili da pomogne ili da kazni ili se osveti nekom zatvoreniku i poravna stare račune.

Iz stacionara sam uglavnom vidio da u logor ulaze vojnici, a poslije u Gabeli, vidio sam i sastanke između Muslimana i Hrvata, bivših komšija, koji su si pomagali.

Kad bi zatvorenike iz samice doveli u stacionar pošto bi ih pretukli, pokušavali smo da ih zadržimo tamo što dulje da ih ne bi vraćali u samicu pošto smo znali kakav ih tretman tamo čeka.

U stacionaru smo imali šest kreveta za bolesne, ali smo mogli da smjestimo njih 12, odnosno dva u svaki krevet. Ponekad bi u stacionaru bilo 40 ljudi zajedno s personalom, tri doktora, pet bolničara i šest imama, koji su takode boravili u stacionaru.

Tih šest imama bilo je smješteno u naš stacionar jer su bili sveštena lica. Prije toga su bili u hangarima zajedno s ostalim zatvorenicima i ne znam ko je odlučio da ih

se smjesti u stacionar. Jednom prilikom, pošto se stanje u logoru poboljšalo, posjetio ih je franjevac iz Čapljinje čije ime ne znam.

Dana 2. augusta 1993., Stolac je etnički očišćen i svi su se stolački Muslimani koji su se dotad sakrivali morali da predaju HVO-u. Svi muškarci sposobni za borbu odvedeni su u logore Dretelj i Gabela, a žene i djeca protjerani prema Blagaju. Emir REPAK je bio među zatvorenicima koji su stigli u logor.

Dana 4. augusta 1993. istukli su sve zatvorenike. Ljude iz stacionara nikad nisu tukli.

Tog je dana ubijen Emir REPAK. Stavili su ga u samicu. Prije je bio brico u bosanskoj armiji. Imao je 29 godina.

Među Muslimanima je bilo nekoliko zatvorenika sa specijalnim zaduženjima. Pošto su saradivali sa stražarima i pomagali im u poslu, imali su i bolje uvjete zatočeništva. Na neki su način oni bili «kapi».

To su bili Ado ALAGIĆ iz Počitelja, Senad BAŠTIĆ zvani Trebinjac koji je prije rata liječen zbog problema u ponašanju, te čovjek zvani Mare, oženjen za Hrvaticu. Njihova je uloga bila da tuku zatvorenike. Pa su tako Muslimani tukli Muslimane.

Tog su dana stražari i Vide PALAMETA radi zabave organizovali boks-meč između jednog zatvorenika i kapa, baš ko što bi neko organizovao borbu pijetlova. Meč se održao nedaleko stacionara, stotinjak metara, malo ukoso, između dva hangara, s desne strane puta.

Bilo je sigurno 14:00 sati. Većina je zatvorenika bila zaključana u svojim hangarima i napolju su bili samo oni iz samice koji su jeli.

Stražari su sjedili na klupi, a Emir REPAK i Senad BAŠIĆ zvani Trebinjac, tukli su se pred njima. Stražari su glasno navijali za Trebinjca. Emir REPAK je bio fizički jači i pobijedio je. Poslije te borbe, Trebinjac je došao u stacionar krvava nosa i rasječene gornje usnice.

Dok smo mi ukazivali pomoć BAŠIĆU, zvanom Trebinjac, oni su policajci počeli da udaraju Emira REPAKA. Pošto je otišao iz stacionara, BAŠIĆ im se pridružio, a usput je dohvatio bejzbolsku palicu koja je visila blizu klupe. Snažno je tom palicom udario Emira REPAKA po glavi.

Emir REPAK se onesviješten srušio na pod i stražari su pokušali da ga osvijeste vodom. Dvojica su ga podigli da ga odnesu u stacionar jer je bio u nesvijesti ali živ. No imao je skoro 120 kila i oni su ga ostavili na zemlji.

PALAMETA je upitao dr. DURAKOVIĆA da li je Emir REPAK još živ. Zabrinuo se da li će REPAK da preživi i objasnio da je REPAK dobio udarac po glavi. Doktor je rekao da Emir REPAK sigurno ima unutrašnji prijelom i da mu treba lijek koji on, doktor, nema. PALAMETA je poslao da se taj lijek donese iz bolnice u čapljinskim kasarnama, ali je poslije deset minuta Emir REPAK umro.

Nije izvršena autopsija i on je ukopan na uobičajeni način: PALAMETA i dva zatvorenika iz Prozora kamionetom su ga odvezli umotanog u ćebe.

Nakon tog incidenta, PALAMETA se zabrinuo za uvjete života zatvorenika i obećao da će da dođe do poboljšanja. Zapravo, kao i ja, PALAMETA je poznao Emira REPAKA, koji je bio iz Stoca, i vjerovatno ga je mučilo to šta se dogodilo.

Ja nisam mogao a da ne zaplačem kad sam ugledao REPAKOVO tijelo.

I Emirov je otac bio zatvorenik u tom logoru, stigao je tamo prije sina. Kad bi pitao za sina, niko se nije usudio da mu kaže istinu, doznao je to tek nakon puštanja na slobodu, u Mostaru.

Uskoro nakon tog događaja, smijenjena je cijela logorska uprava. Tomo ŠAKOTA zamijenio je ANIŠIĆA. Stražare, pripadnike vojne policije HVO-a, zamijenili su vojnici iz te iste armije ali iz regije Konjica.

Popuštanjem napetosti nakon dolaska nove ekipe, mogli smo da razgovaramo sa stražarima i oni su nam rekli da su iz Konjica i da su u dolasku u Čapljinu prolazili duž srpskih linija, ali da nije bilo incidenta. Neki su rekli da nikad ne bi došli da su znali šta će trebati da rade.

PALAMETA je i dalje bio tamo, ali nisam primijetio nijedan novi incident.

Tomo ŠAKOTA igrao je ulogu pomiritelja. Uveo je dva obroka dnevno za zatvorenike. Često je dolazio u stacionar i govorio da će da pozove Crveni križ u logor i da će da kontaktira bosanske vlasti radi organizacije razmjene zatvorenika. Rekao nam je da je svjestan da su uvjeti u logoru užasni, ali da sam ne može ništa da promijeni.

Dana 5. septembra 1993., predstavnici Crvenog križa stigli su u logor u dva džipa. S njima je bila djevojka koja je govorila francuski a koja se zvala Caroline. Bilo ih je sedmero ili osmero i zapisali su imena zatvorenika.

Prije dolaska Crvenog križa, sve su zatvorenike iz samice prebacili u Čapljinu i sakrili u silose. Zato oni nisu bili popisani a njihova bi ćelija ostala prazna.

Od Crvenog smo križa dobili iskaznice. Poslije su se predstavnici te organizacije vratili i podijelili nam trenerke. Malo ih je ko obukao jer je bilo jako vruće.

A onda je u posjetu logoru stigla hrvatska delegacija predvođena Matom GRANIĆEM, ministrom inostranih poslova Hrvatske. Takođe sam među članovima delegacije prepoznao i gradonačelnika Čapljine, Peru MARKOVIĆA.

Tomo ŠAKOTA primio je i delegaciju među kojima je bilo i novinara. Prepoznao sam Smiljka ŠAGOLJA s mostarske televizije.

Tomo ŠAKOTA došao je u stacionar i upoznao Matu GRANIĆA sa zdravstvenom zaštitom u logoru. Mate GRANIĆ je vidio zatvorenike u krevetima, iscrpljene i omršavjele. GRANIĆ je naredio da se sastavi spisak 500 najneemoćnijih zatvorenika da ih se prebaci u Prižbu na otoku Korčuli te u Badiju, u Hrvatsku.

ŠAKOTA je sastavio spisak, ali su ga predstavnici Crvenog križa odbili i došli da izvažu i izmjere ljude i sastave spisak prema vlastitim kriterijima.

Zato me Crveni križ odbio jer sam bio dvije kile pretežak iako sam u logoru izgubio 18 kila. Crveni križ je imao kriterije težine i visine prema kojima su određivali da li nekog zatvorenika treba evakuisati ili ne.

Tom je prilikom GRANIĆ obišao logor za petnaest minuta.

Sutradan nam je neko, vjerovatno zatvorenik odabran da bere grožđe u Ljubuškom, donio splitske novine *Slobodna Dalmacija* čiji je naslov već glasio: «500 Muslimana iz Dretelja stiže na Korčulu!»

Mislili smo da je to samo propaganda, ali je 15. septembra 1993. 500 zatvorenika otišlo na to hrvatsko ostrvo.

Šta se tiče Pere MARKOVIĆA, njega sam u logoru vidio samo tom prilikom.

Logično, on je znao za logor, za stanje koje u njemu vlada, a možda i više od toga.

Poslije odlaska te prve grupe, i ostale se zatvorenike poslalo ili prebacilo u razna mjesta ovisno iz koje su bili opštine. Oni iz Stoca i Čapljine poslani su u Gabelu, a ostali – iz Mostara, Prozora i Novog Šehera na Heliodrom.

Pošto su svi zatvorenici otišli, mi smo ostali u stacionaru još 30-ak dana. Poslije dva-tri dana, vidjeli smo kad su se vratili zatvorenici iz samice koje su sakrivali u silosima. Smjestili su ih u desni tunel gdje su držali i mene kad sam stigao. Nisu bili registrovani i ostali su sakriveni.

Tri smo dana dobivali jednu konzervu hrane svaki dan. Više nije bilo opskrbnog centra ni kuhinje. Bili smo zaključani u stacionaru.

Dana 2. oktobra 1993. sve su nas premjestili u Gabelu.

Uručit ću vam videokazetu od sat i po na koju sam lično snimio razne programe koje je emitovala hrvatska televizija u Mostaru od 1993. Na snimkama se vidi mostarski most prije rata i pošto je srušen, intervjui i ulični prizori snimljeni u Mostaru tokom rata, informacije o pokušaju atentata na KOSCHNIKA, prvog civilnog upravitelja Mostara, izvaci iz intervjua Mladena MIŠIĆA, PRLIĆA i BRAKOVIĆA, jedan Tutin intervju i prve izjave sir Martina GARROTA.

Lično sam snimio te programe s televizije.

Takode želim da vam kažem da je u to vrijeme Srbima nedostajalo goriva i vidio sam natkrite srpske vojne kamione, vjerovatno iz Modriče, s ćirilicnim registarskim tablicama kako dolaze u logor Dretelj s bačvama. Prepoznao sam vozača jednog od tih kamiona, bivšeg vozača autobusa iz Stoca po imenu Čedo IVELJA. On je bio Srbin koji je prije rata živio u Stocu.

Parkirao je kamion ispred stacionara i ukrao u nj bačve goriva uz pomoć hrvatskih vojnika. U to vrijeme, u augustu ili septembru 1993., takav je prizor izgledao nevjerovatno pošto rat između Hrvata i Srba nije završio. Uvjeren sam da su Hrvati to radili isključivo radi novca.

Moj je boravak u Dretelju bio relativno kratak ali je to bilo užasno razdoblje. I neki filmaš ne bi se usudio da snimi ili rekonstruiše tamošnje prizore, a nijedan glumac ne bi mogao da postigne da izgleda ko tamošnji zatvorenik.

Hrvati koji su u tome učestvovali trebali bi da se stide do smrti. To šta su radili nije moglo da ostane tajna.

Dana 2. oktobra 1993., odveli su me u Gabelu sa zadnjim zatvorenicama iz Dretelja, uključujući i one iz samice, i bili smo među posljednjim pridošlicama. Smjestili su nas u Hangar broj 4. Komandant logora bio je Boko PREVIŠIĆ a pomoćnik mu je bio Nikola ANDRUN.

Dana 5. oktobra 1993., stigao je Crveni križ i zatvorenici iz one samice bili su registrovani prvi put. Hrvati su u to vrijeme spominjali razmjenu i podijelili su nam formulare na kojima smo trebali da izrazimo želju u vezi mjesta razmjene, tj. Mostara ili Jablanice, ili da nas se odmah pusti. 70% je odabralo Mostar, 20% Jablanicu a ostalih 30% /sic!/, odlučilo se da ih se odmah pusti u neku treću zemlju

tj. Dansku. Oni koji su odabrali Jablanicu otišli su 19. oktobra, a oni iz mostarske grupe stariji od 45 godina otišli su 15. decembra.

Ja sam odabrao Mostar, ali je dr. ŠETKA otišao u Jablanicu 19. oktobra pa smo doktor REDŽIĆ i ja ostali zaduženi za stacionar gdje smo ostali do 15. decembra 1993.

Dok sam bio u Gabeli nije se dogodio nijedan incident sve dok PREVIŠIĆ nije ubio 20-godišnjeg Muju OBRADOVIĆA. Ja nisam lično to vidio. Doznao sam da je poslije prisilnog rada Božo PREVIŠIĆ ispitivao zatvorenike, jer je htio da zna da li imaju hrane, a kad ih je pretražio našao je kod Muje komad kruha. Ubio ga je iz pištolja pred svim zatvorenicima, među kojima je bio i Mujin otac.

PREVIŠIĆ je zabranio da iko dira Mujino tijelo, koje je ostalo na kiši cijelu noć. Sutradan je njegovo tijelo sklonjeno i PREVIŠIĆ se ponašao normalno. Ostao je komandant logora do kraja. Ja sam prisustvovao jedino posjeti Crvenog križa, čiji su nam predstavnici donijeli hranu, ćebad i tople jakne, pošto je bila zima.

Dana 15. decembra 1993., stiglo je deset kamiona Crvenog križa i 500 zatvorenika je pušteno na slobodu. Ja sam bio u toj grupi. Posljednji zatvorenici iz Gabele prebačeni su na Heliodrom gdje su ostali do 19. marta 1994.

Pridružio sam se svojoj porodici u Mostaru gdje je svakodnevni život bio katastrofalan.

Tog dana bio je policijski sat i uveče nismo mogli van.

Dana 8. januara 1994. stupio sam u 422. stolačku brigadu bosanske 3. armije u Vranjevićima kao bolničar. Tamo sam ostao do aprila 1996., kad sam otpušten. Sad sam bolničar u bolnici Južni Logor.

Datum:

21.08.2000.

Potpis: /potpisano/

POTVRDA SVJEDOKA

Svečano izjavljujem da mi je ova izjava glasno pročitana na bosanskom jeziku i da tačno prikazuje što sam rekao po svojem znanju i sjećanju prilikom razgovora 26. i

27. maja i 21. augusta 2000. Izjavu sam dao dobrovoljno i svjestan sam da se može upotrijebiti u sudskom postupku pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. kao i da mogu da budem pozvan da javno svjedočim pred Sudom.

Potpis: /potpisano/

Datum: 21.08.2000.

POTVRDA PREVODIOCA

Ja, dolje potpisani Mirza LIPOVAČA, prevodioc, potvrđujem sljedeće:

1. Odgovarajuće sam kvalifikovan i ovlašten od strane Tajništva Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. da prevodim s bosanskog na francuski jezik, kao i s francuskog na bosanski jezik.
2. Denis ŠARIĆ mi je dao do znanja da govori i razumije bosanski jezik.
3. Gore navedenu izjavu usmeno sam preveo s francuskog na bosanski jezik u prisutnosti Denisa ŠARIĆA koji je, po svemu sudeći, čuo i razumio prijevod ove izjave.
4. Denis ŠARIĆ je potvrdio da su, po njegovu znanju i sjećanju, činjenice i ostalo navedeno u ovoj izjavi istinite, onako kako sam ih preveo, što je potvrdio svojeručnim potpisom na za to predviđenom mjestu.

Potpis: /potpisano/

Datum: 21.08.2000.